

Beelden van de presentatie in Stroom. Foto: Gerrit Schreurs

Boeiende tentoonstelling van Otterdijk Raadselachtige krachten zorgvuldig gereconstrueerd

Onderzoeker van de onderkant van de macht, nauwkeurig vormgever en suggestief verhalenverteller Charles van Otterdijk toont in 'Stroom' het eerste deel van zijn bevindingen.

Door Egbert van Faassen

Macaber en mooi gemaakt. Raadselachtig. Letterlijk en figuurlijk duister. De tentoonstelling Charles van Otterdijk laat zich niet eenduidig begrijpen. Om te beginnen zijn de zalen van Stroom, meestal een functionele en lichte ruimte, verduisterd. De plattgrond is veranderd door enkele wanden te plaatsen. Alle ruimtes zijn grijs geschilderd.

Drie ingrepen, die er voor zorgen dat de bezoeker opnieuw zijn weg moet zoeken. Het is zo gedaan, dat enkele voor de oorspronkelijke ruimte onbetekenende onderdelen juist in de aandacht worden geplaatst, zoals een traliehek of een brandslanghaspel. Er klinkt een zacht zoemend geluid uit een apparaat met toetervormige luidsprekers, dat één van de geexposeerde objecten is. Je bezoekt een kunsttentoonstelling, maar je waant je in een bunker. In die akelige ruimte zijn uiterst precies gemaakte objecten geplaatst. Een bureau met daarin ingebouwd een grote zak van zwarte stof. Ongemakkelijk om aan te werken, uiterst geschikt om papieren in weg te gooien en mooi gemaakt. Ook raadselachtig en met even veel aandacht gemaakt, zijn een kast tegen de wand, waar nauwelijks iets in op te bergen valt, een metalen mast, die vanuit de kelder naar boven steekt of twee houten knuppels in een metalen houder.

Otterdijk (1966) woont deels in Duitsland, tegen de Poolse grens. Tijdens zijn solitaire wandeltochten in het grensgebied stuitte hij op twee geheimzinnige bouwwerken, die hij in dit project deels vanuit zijn herinnering reconstrueert. Wat zich daarin heeft afgespeeld, is onduidelijk, maar schijnbaar maken ze deel uit van wat Armando een 'schuldig landschap' noemde. Van Otterdijk verruilde de openbaarheid, die een kunstenaar meestal graag zoekt, voor jarenlang kluzenaarschap om zijn vondst en zijn gedachten daarover uit te werken. Pas nu treedt hij daarmee naar buiten. Zo luidt het verhaal, dat werkelijk klinkt als een spannend verslag van een obsessie, met tegenwerkende krachten die essentiële informatie voor de kunstenaar hebben weggehouden en het vermoeden wekken van duistere praktijken waarvan slechts de allerhoogste autoriteiten

op de hoogte zijn. Bij die knuppels denk je dan aan het ergste. De enorme prullenbak naast het bureau krijgt het aanzien van een vergeetputje. Maar evenmin als de maker van het geheel – dat is de ruimte, de voorwerpen en ook het verhaal – krijg je greep op wat je eigenlijk in deze tentoonstelling ontdekt.

Perfectionist

Van Otterdijk is een perfectionist. Dat blijkt uit de hele presentatie. Het is nauwelijks voor te stellen dat hij met zulke onvolledige gegevens als die hij presenteert genoeg zou nemen als hij daar geen goede reden voor had. Bunkers zijn vaak een overblijfsel uit de Tweede Wereldoorlog. Het Duitse leger had toentertijd echt geen bunkers nodig toen het Polen binnen viel. Tijdens de Koude Oorlog was er geen aanleiding voor de Sovjets om een verdedigingslinie tussen twee door het communisme geleide landen aan te leggen. Zijn die geheimzinnige locaties misschien van later datum? Het geluid dat uit de luidsprekers klinkt, zou afkomstig zijn van een ter plekke gevonden USB-stick. Heel onachtzaam van de buiten beeld blijvende krachten, die hun onuitsprekelijke praktijken in de door Otterdijk gevonden objecten zouden hebben uitgevoerd....

Het verhaal – 'het narratief' heet dat op de academies – is waarschijnlijk niet waar. Maar het is wel de bril die je wordt aangereikt om het werk door te bekijken. Tegelijk maakt het onlosmakelijk deel uit van de presentatie, die is aangevuld met werkelijk documentaire foto's van ondergrondse schuilplekken. Enigszins verwarrend: die schuilplaats aan de Poolse grens was mogelijk voor andere doeleinden gebouwd dan om een atoomaanval te overleven.

'Double Centre' is een enorm boeiende tentoonstelling, die knap verschillende zaken aan de orde stelt: de dreiging van de vijand, die nu het internationale terrorisme heet en de onkenbare machten die deze zouden verspreiden. Niet helemaal afgezien van die angst-fantasieën stelt de tentoonstelling ook aan de orde hoe een verhaal de perceptie van een kunstwerk kan sturen. En dan is het ook nog een herneming van de quasi-precies nagebouwde werkelijkheid uit het recente verleden door popart-kunstenaars als Richard Artschwager. De tentoonstelling krijgt een vervolg in het Van Abbe Museum.

Charles van Otterdijk: Double Centre. In Stroom, Hogewal 1-9 tot en met 17 november
www.stroom.nl